РАДІОЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ПРИРОДНИХ ВОД В ПІВДЕННИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ

Косенкова І.Д., Бабенко В.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Актуальність питання радіоекологічного моніторингу природніх прісних вод полягає у тому, що від якості води, яка споживається населенням, залежить кількість онкологічних захворювань та загальне здоров'я людей. Повномасштабні військові дії в Україні, що почались в лютому 2022 року, призвели до значного зниження радіоекологічної безпеки багатьох регіонів, особливо це стосується контролю за радіоактивним забрудненням. Інфраструктура атомних станцій, хоча і має декілька рівнів захисту, але вразлива до зв'язку з усією енергосистемою країни.

Радіоекологічний моніторинг, як система спостереження за радіоактивним забрудненням довкілля, зокрема і водних ресурсів, створена з метою захисту здоров'я населення, біорізноманіття та довгострокової екологічної безпеки. Військові дії РФ, особливо окупація Запорізької АЕС, створюють глобальні ризики забруднення штучними радіоактивними ізотопами. На сьогодні немає реальної можливості провести повноцінні моніторингові спостереження руслу Дніпра нижче Запоріжжя і до самого гирла річки. В 2024 році в Україні діяли кілька структур, які здійснюють радіологічний моніторинг: по-перше це Український гідрометеорологічний центр (Укргідрометцентр), що веде регулярні спостереження на гідро-постах, по-друге це Державне агентство України з управління зоною відчуження ЧАЕС, що здійснює контроль у Чорнобильській зоні, зокрема річці Прип'ять і прилеглих водних об'єктах, по-третє це Держпродспоживслужба і МОЗ з моніторингу питної води, в четвертих це Науково-дослідний інститут геохімії та Інститут гідробіології НАН України і в п'ятих це міжнародні програми де є участь України в проектах МАГАТЕ, *UNECE*, *OSCE*. Отже, серед всіх вищеперерахованих структур, тільки співробітники проекту МАГАТЕ мали змогу потрапити на ЗАЕС, де проводили вимірювання рівня радіації, але заміри проб води їм не було представлено.

Для заходів по виявленню змін в радіологічному фоні, в ідеалі, бажано мати засоби дистанційного контролю, літальні апарати та супутники. Звичайно, на сьогодні в Україні немає таких можливостей, але при наявності обладнання по радіологічному контролю, потрібно залучати, до спільної роботи, урядовців, молодих мобільних науковців та мешканців територіальних громад, для збору та передачі таких даних через чат-боти. Такий, доволі простий комплексний підхід може допомогти забезпечити своєчасне виявлення ізотопів і шляхи їх розповсюдження та створити мережу збору інформації.

Література:

1. Дистанційні методи моніторингу довкілля : навч. посіб. / [О. І. Бондар та ін.] ; під ред. д-ра біол. наук, проф. О. І. Бондаря та канд. наук з держ. упр. П. Я. Унгуряна ; Держ. закл. "Держ. екол. акад. післядиплом. освіти та упр." Київ : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 297 с.